

Özel Gereksinimli Bireylere Yönelik Bir Tutum Ölçeğinin Geliştirilmesi

Dilek YARALI

Kafkas Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Özel Eğitim Bölümü, Zihin Engelliler Eğitimi A.B.D., Kars
e-posta:dsyarali44@gmail.com

Özet

Bu çalışmanın amacı, öğretmen adaylarının özel gereksinimli bireylere yönelik tutumlarını ölçmek amacıyla geçerli ve güvenilir bir tutum ölçeği geliştirmektir. Bu amaç doğrultusunda ilgili alanyazın taramasına bağlı olarak 34 maddelik taslak tutum ölçeği geliştirilmiştir. Taslak ölçek Kafkas Üniversitesi Eğitim Fakültesi'nin farklı bölümlerinde öğrenim gören 180 öğretmen adayına uygulanmıştır. Pilot uygulamadan elde edilen sonuçlar üzerinden sırasıyla geçerlilik çalışması kapsamında açımlayıcı ve doğrulayıcı faktör analizi uygulanmış, güvenilirlik çalışması için iç tutarlılık analizi yapılmıştır. Yapılan geçerlilik çalışmaları sonucunda, özel gereksinimli bireylere yönelik tutum ölçeğinin 3 faktörde toplam 13 maddeden oluştuğu, faktör yük değerlerinin .551 ile .860 arasında değiştiği, toplam varyansın ise %58.592'sini açıkladığı belirlenmiştir. Ölçeğin bütünü için Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayısı .841 olarak belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Özel Gereksinimli Bireyler, Öğretmen adayları, geçerlilik, güvenilirlik, tutum ölçeği, faktör analizi

Developing Of An Attitude Scale Towards Individuals With Special Needs

Abstract

Purpose of this research is to develop a valid and reliable attitude scale to measure their attitudes towards individuals with special needs of teacher candidates. 34 items in the draft attitude scale was developed in line this purpose as depending on the related literature. Draft scale was applied to 180 teacher candidates studying in different parts of Kafkas University Education Faculty. Scope of the validity study respectively exploratory and confirmatory factor analysis over results obtained from pilot application applied, the internal consistency analysis for the reliability study was performed. As a result of made validity study, consisted of 13 items in the three factors of attitudes scale towards individuals with special needs, factor load values that varied between .551 to .860, it was determined that the 58.592% of the total variance explained. Cronbach's alpha internal consistency coefficient for the whole scale was determined as .841.

Keywords: Individuals With Special Needs, Teacher Candidates, Validity, Reliability, Attitude Scale, Factor Analysis

GİRİŞ

Gelişim doğum öncesi dönemden başlayarak yaşamın sonuna kadar devam eden bir süreç olup organizmanın sadece beden gelişimini içermez. Aynı zamanda gelişim için; organizmanın duygusal, sosyal ve zihinsel yönden de büyümesi, bunun sonucu olarak organizmanın birtakım değişiklikler geçirmesi ve vücudun istenilen görevi yerine getirmesi gereklidir. Doğum öncesi, doğum sırası ve doğum sonrasında meydana gelen birtakım nedenlerden dolayı bireyin gelişim özelliklerinde ya gerilikler, eksiklikler ya da yaşlılarından ileri olma durumu görülebilir. Gelişim geriliği veya eksiklikleri ile yaşlılarından ileri olma durumu bireyleri diğer bireylerden sosyal, duygusal, eğitimsel vb. gibi birçok yönden ayırır. Eğitim sistemleri ortalama yeterlilik ve kapasitesi açısından birbirine yakın olan bireylere göre ayarlanmıştır. “Yaşam dönemlerinin gelişim alanlarında görüldüğü gibi ortak özellikler, normal gelişim olarak adlandırılır. Buna göre normal gelişim gösteren çocuğun hangi yaşta, hangi gelişim alanında, ne tür özellikler göstermesi gerektiği bilinmektedir. Normal gelişim sınırlarının dışında görülen özellikler, çocuğun gelişimini farklı kılmaktadır” (Baykoç Dönmez, 2010: 13). Normal okuldan faydalanamayan ya da kısmen faydalanan çocuklar “çoğu zaman özürsüz, engelli, ayrıcalıklı özel gereksinimli ya da yetersizlikten etkilenmiş olanlar olarak adlandırılırlar” (Özgür, 2013: 1). “Günümüzde dünya ülkelerinde ve bizde bireyleri etiketlemeden yapılan tanımlar ‘farklı gelişim gösteren çocuklar, özel gereksinimli çocuklar, özel eğitim gerektiren çocuklar, öğrenme farklılığı olan çocuklar, gelişim farklılığı olan çocuklar, özel gereksinimli bireyler gibi’ tercih edilmekte ve bu kullanımlar önem taşımaktadır” (Baykoç Dönmez, 2010: 14). Bunun yanında bu bireyler için 573 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamede (1997) *özel eğitim gerektiren birey* terimi kullanılmaktadır. İlgili KHK göre *özel eğitim gerektiren birey* “çeşitli nedenlerle, bireysel özellikleri ve eğitim yeterlilikleri açısından akranlarından beklenen düzeyden anlamlı farklılık gösteren birey” şeklinde tanımlanmaktadır. 2916 sayılı (1983) Özel Eğitime Muhtaç Çocuklar Kanununda bu bireyler *Özel Eğitime Muhtaç Çocuklar* şeklinde belirtilmekte ve “beden, zihin, ruh, duygu, sosyal ve sağlık özellikleri ve durumlarındaki olağan dışı ayrılıkları sebebiyle normal eğitim hizmetlerinden yararlanamayan 4-18 yaş grubundaki çocuklar” olarak tanımlanmaktadır. Özel eğitim hizmetleri yönetmeliğinde (2006) ise *Özel Eğitime İhtiyacı Olan Birey* terimi kullanılmakta ve “çeşitli nedenlerle bireysel ve gelişim özellikleri ile eğitim yeterlilikleri açısından akranlarından beklenen düzeyden anlamlı farklılık gösteren birey” şeklinde tanımlanmaktadır.

Milli Eğitim Bakanlığının (MEB) Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliğinde (2006) özel gereksinimli olan bireyler/özel eğitime muhtaç olan bireyler “zihinsel yetersizliği olan birey (ağır düzeyde zihinsel yetersizliği olan

birey, çok ağır düzeyde zihinsel yetersizliği olan birey, hafif düzeyde zihinsel yetersizliği olan birey, orta düzeyde zihinsel yetersizliği olan birey), birden fazla yetersizliği olan birey, dil ve konuşma güçlüğü olan birey, dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu olan birey, dil ve konuşma güçlüğü olan birey, duygusal ve davranış bozukluğu olan birey, görme yetersizliği olan birey, işitme yetersizliği olan birey, ortopedik yetersizliği olan birey, otistik birey, özel öğrenme güçlüğü olan birey, serebral palsili birey, süregen hastalığı olan birey, üstün yetenekli birey” şeklinde sınıflandırılmıştır.

“Devlet İstatistik Enstitüsünün 2002 yılında yapmış olduğu araştırmaya göre ülkemizde nüfusun %12.29’unu özürllüer oluşturmaktadır” (Cavkaytar ve Diken, 2012: 13). Türkiye nüfusu 2014 yılında 77.695.904 olarak belirlenmiştir (TÜİK, 2014). Buradan tahmini nüfusun %12.29’unun özürllü olduğu göz önüne alınırsa ülkemizde yaklaşık 9.5 milyon kişinin özürllü olduğu sonucu çıkmaktadır. Tarihin hemen hemen bütün aşamalarında gelişim özellikleri bakımından diğer bireylerden farklılık gösteren bireyler olduğunu göz önüne alırsak, özel gereksinimli bireylerin varlığının insanlık tarihi kadar eski olduğunu söyleyebiliriz.

“Kişilerin kendilerini değerli ya da değersiz görmeleri, etkileşikleri kişilerle sosyalleşmelerinin niteliğine bağlıdır” (Özyürek, 2013: 24). Bu nedenle özel gereksinimli bireylerle etkileşim halinde olan kişilerin özel gereksinimli bireylere yönelik olumlu tutumlara sahip olmaları önemlidir. Eğer özel gereksinimli bireylere yönelik olumsuz tutumlar varsa bu tutumları düzeltilmenin yollarından birisinin eğitim olduğu unutulmamalıdır. Bu nedenle de özellikle özel gereksinimli bireyleri yetiştiren öğretmenlerin hem olumlu tutumlara sahip olmaları hem de bu konuda gerek teorik bilgi gerekse uygulama açısından donanımlı olmasını gereklidir. Öğretmenlerin özel gereksinimli bireylere yönelik olumlu tutum geliştirmesi ve gereken donanıma sahip olabilmesi için hizmet içi eğitim ve hizmet öncesi eğitim önemlidir. Hizmet öncesi verilen eğitim ile öğretmen adaylarının özel gereksinimli bireylere daha bilinçli yaklaşması sağlanabilir.

“Özel gereksinimli bireylerin toplumun bir üyesi olarak yasayabilmeleri için normal gelişim gösteren bireyler gibi eğitimde fırsat eşitliğinden yararlanmaları gereklidir. Son yıllarda değışen okul politikaları ve yasalarla en az kısıtlayıcı ortamın desteklenmesi ve özel gereksinimli bireylerin akranlarıyla aynı ortamlarda eğitim görmeleri, diğer bir değışle kaynaştırılmaları fikri kabul edilmektedir” (Özkan Yaşaran, 2009: 3).

“Bir eğitim türü olan bütünleştirme veya kaynaştırmanın başarısı için sınıf öğretmenleri gibi diğer öğretmenlerin de tutumlarının olumlu yönde gelişebilmesi, özel eğitim dersi almaları ve o yıllardan başlayarak üniversite eğitimleri süresince hazırlanmaları önemlidir” (Sarı ve Bozgeyikli, Tarihsiz: 187). Bu nedenle hizmet öncesi eğitim süreci, öğretmen adaylarının özel gereksinimli öğrencilere yönelik olumlu tutum geliştirmeleri için önemlidir. Konu ile ilgili olarak Casarez, Stevens, Oginga Siwatu ve Cain (Tarihsiz) çalışmada öğretmen adaylarının özel eğitim bilgisi ile öz yeterlilik ve engellilere yönelik tutumları (sorumluluk) arasındaki ilişkiyi açığa çıkarmaya çalışılmıştır.

2916 sayılı “Özel Eğitime Muhtaç Çocuklar Kanunu” (1983) kanununun 4. maddesinde yer alan “durumları ve özellikleri uygun olan yetersizliği olan çocukların, normal gelişim gösteren çocukların eğitimleri için açılmış olan okul ve eğitim kurumlarında normal gelişim gösteren akranları arasında eğitilmeleri için gerekli tedbirler alınır” ifadesi ile özel gereksinimli bireylerin normal gelişim gösteren akranları ile aynı sınıflarda eğitim almaları gerektiğinden bahsedilmektedir.

Özel gereksinimli bireyler ve kaynaştırma ile ilgili alanyazında çok sayıda araştırma bulunmaktadır. Bunlardan bazıları; Fırat, 2014; Güleriyüz, 2014; Sazak-Pınar ve Güner-Yıldız, 2013; Gökdere, 2012; Kayhan, Şengün ve Akmeşe, 2012; Dalğar, 2011; Güven ve Çevik, 2011; Kuzu, 2011; Ünal, 2010; Bek, Gülveren ve Başer, 2009; Lynn Cagney, 2009; Batu, Kırcaali-İftar, Uzuner, 2004; Gözün ve Yıkmış, 2004; Orel, Töret ve Zerey, 2004; Avramidis, Bayliss ve Burden, 2000; Batu, 1998; Casarez, Stevens, Siwatu ve Cain, Tarihsiz; vb. şeklindedir. Bu çalışmaların yanında özel gereksinimli öğrencilere yönelik öğretmen adaylarının tutumlarını belirlemek amacıyla “özel gereksinimli bireylere yönelik tutum” ölçeği geliştirme çalışmalarının da alana katkısı olacağı düşünülmektedir.

Araştırmanın amacı

Bu çalışmanın amacı, öğretmen adaylarının özel gereksinimli bireylere yönelik tutumlarını ölçen geçerli ve güvenilir bir ölçek geliştirmektir.

YÖNTEM

Bu bölümde, çalışma grubu ve verilerin analizi ile ilgili açıklamalara yer verilmiştir.

Araştırmanın Evreni ve Çalışma Grubu

Çalışma 2014-2015 akademik yılı güz yarıyılı döneminde, Kafkas Üniversitesi Eğitim Fakültesinde özel eğitim dersi almış/almakta olan öğretmen adaylarıyla yürütülmüştür. Özel eğitim dersini almış/almakta olan öğrencilerin özel gereksinimli bireyler hakkında daha çok bilgi sahibi olduğu varsayılarak bu öğrenciler çalışmanın evreni oluşturmuştur.

Araştırmanın çalışma grubunu 2014-2015 öğretim yılı güz döneminde Kafkas Üniversitesi Eğitim Fakültesinin çeşitli bölümlerinde öğrenim gören ve aynı zamanda özel eğitim dersini almış/almakta olan öğretmen adayları oluşturmuştur. Çalışma grubu oluşturulurken öğretmen adaylarına, araştırmanın amacı doğrultusunda bilgi verilmiştir. Bunun yanında öğretmen adaylarının çalışmaya katılmalarında gönüllülük esas alınmıştır. Çalışma Grubunda; Sınıf Öğretmenliğinden (N=45), Türkçe Öğretmenliğinden (N=38), Eğitim Bilimleri Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik Bölümünden (N=80) ve Sosyal Bilgiler Öğretmenliğinden (N=43) olmak üzere toplam 206 öğretmen adayı bulunmaktadır. Ancak eksik/hatalı veya rastgele doldurulan (12 ölçek) ve z puanlarına göre yapılan eleme (14 ölçek) sonucunda toplam 26 ölçek araştırmadan çıkartılmış ve toplamda 180 ölçek değerlendirmeye alınmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu oluşturan öğretmen adaylarının bölümlerine yönelik sayısal bilgiler Tablo 1’de yer almaktadır.

Tablo 1:

Çalışma grubunda yer alan öğrencilere ilişkin betimsel bilgiler

Bölüm	Öğrenci sayısı (f)	%
Sınıf Öğretmenliği	42	23.33
Türkçe Öğretmenliği	31	17.22
Eğitim Bilimleri (PDR)	68	37.78
Sosyal bilgiler öğretmenliği	39	21.67
Toplam	180	100

Verilerin Analizi

Öğretmen adaylarının özel gereksinimli öğrencilere yönelik tutumlarını ortaya çıkarmak amacıyla özel gereksinimli bireylere yönelik tutum ölçeğinin geliştirilmesinde geçerlik analizleri kapsamında, faktör analizi (açımlayıcı ve doğrulayıcı faktör analizi) uygulanmıştır. Açımlayıcı faktör analizi çalışmaları SPSS 22 paket programı, doğrulayıcı faktör analizi çalışması ise Lisrel8.51 yazılımı kullanılarak gerçekleştirilmiştir.

Bu araştırmanın verilerinin analizi sırasında aşağıda sıralanan adımlar izlenmiş ve yapılan işlemlerden kısaca bahsedilmiştir.

Madde Havuzunun Oluşturulması

Araştırmacı tarafından özel gereksinimli bireylere yönelik tutum ölçeğine ait maddeler yazılırken hem ilgili literatür hem de başka araştırmacılar tarafından yapılan kaynaştırma/özel gereksinimli bireylere yönelik tutum ölçekleri incelenerek madde yazımı yapılmıştır. Alanyazında kaynaştırma/özel gereksinimli bireylere yönelik geliştirilen tutum ölçeklerinden bazıları; Kuzu (2011) çalışmasında kullandığı Berryman ve Neal(1980) tarafından geliştirilen ve Atay (1995) tarafından dilimize uyarlanan “Entegrasyona Karşı Tutum Ölçeği (EKTÖ)”; Dalğar, (2011)’in çalışmasında Stoiber, Gettinger ve Goetz (1998) tarafından geliştirilen “My Thinking About Inclusion Scale/MTAI”, araştırmacı tarafından Türkçe’ye uyarlanan “Kaynaştırma Hakkında Düşüncelerim Ölçeği/KHDÖ”; Güleryüz, (2014)’ün çalışmasında kullandığı Antonak ve Larivee (1995) tarafından geliştirilen, Kırcaali-İftar tarafından Türkçeye uyarlanan “Kaynaştırmaya İlişkin Görüşler Ölçeği; Dolapçı, (2013)’ün çalışmasında kullandığı Aksüt, Battal ve Yıldız (2005) tarafından geliştirilen Kaynaştırma Eğitimi Anketi incelenerek 39 maddelik bir madde havuzu oluşturulmuştur.

Uzman Görüşünün Alınması

Araştırmacı tarafından hazırlanan 39 maddelik taslak ölçek formu, Kafkas Üniversitesi Eğitim Fakültesinde bulunan 8 öğretim üyesi ve 1 öğretim görevlisinin uzman görüşüne sunulmuştur. Uzmanlardan edinilen dönütler dikkate alınarak gerekli düzeltmeler yapılmış ve uzman görüşünden önce 39 maddelik olan madde havuzu uzman görüşü sonrasında 34 maddeye (18 olumlu ve 16 olumsuz madde) düşürülerek taslak ölçek formu oluşturulmuştur.

Ön Deneme Çalışmasının Yapılması

Taslak ölçeğin cevaplama süresini belirlemek ve maddelerin öğretmen adayları tarafından anlaşılabilirliğini kontrol etmek amacıyla ölçek 12 öğretmen adayı tarafından ön deneme uygulamasına tabi tutulmuştur. Uygulama sonucunda ölçeğin cevaplanma süresinin 15-20 dakika arasında olduğu ve aynı zamanda ölçek maddelerin anlaşılabilir olduğu tespit edilmiştir.

Faktör Analizi Çalışmasının Yapılması

Öğretmen adaylarının özel gereksinimli bireylere yönelik tutumlarını belirlemek amacıyla hazırlanan ölçeğin geçerlik çalışması iki aşamada yapılmıştır. Bunlar sırasıyla, kapsam geçerliği ve yapı geçerliğidir. Kapsam geçerliği; “bir testi oluşturan soruların, ölçülmesi planlanan davranışlar evrenini temsil etme düzeyi hakkında bir karara varma işi” (Uysal, Öztürk ve Döş, 2013: 38) olup “ölçülmek istenilen alanı temsil edip etmediği sorunu ile ilgili olup ‘uzman görüşüne’ göre saptanır (Karasar, 2010: 151). Araştırmada ölçeğin kapsam geçerliği uzman

görüşü alınarak yapılmıştır. Yapı geçerliği; “testin her bir maddesinin testin geneli, bütünü ile uyumlu olması, testin amacına uygun ve bu amaç ile tutarlı olması halidir” (Uysal, Öztürk ve Döş, 2013: 39). “Yapı geçerliliğini incelemek amacıyla sık kullanılan iki yöntem, faktör analizi ve hipotez testidir” (Büyüköztürk, Kılıç Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2008: 108). Araştırmada yapı geçerliliğini ortaya çıkarmak amacıyla faktör analizi kullanılmıştır. Faktör analizi ise “değişkenler arasındaki karşılıklı ilişkileri inceleyerek, değişkenlerin daha anlamlı ve özet bir şekilde sunulmasını sağlar. Değişken grupları arasındaki ilişkilerin altında yatan birlikteliğin ortak örüntülerinin hangi faktörler içinde tanımlanacağı ilişkileri basit anlamda ortaya koyar” (Bayram, 2013: 199). Faktör analizi açıklayıcı/açıklayıcı ve doğrulayıcı/onaylayıcı faktör analizi şeklinde ikiye ayrılır. Bunlardan açıklayıcı/açıklayıcı faktör analizinde “araştırmacı araştırma yaptığı konuyla ilgili olarak değişkenler arasındaki ilişkiye yönelik olarak herhangi bir fikrinin veya öngörüsünün olmaması sebebiyle değişkenler arasındaki muhtemel ilişkiyi ortaya çıkarmaya çalışır” (Altunışık, Coşkun, Bayraktaroğlu ve Yıldırım, 2012: 266). Doğrulayıcı/onaylayıcı faktör analizinde ise “araştırmacı tarafından daha önceden belirlenen bir ilişkinin doğruluğunu test etmek amaçlanmaktadır” (Altunışık, Coşkun, Bayraktaroğlu ve Yıldırım, 2012: 266). Araştırmanın yapı geçerliği ortaya çıkarmak amacıyla hem açıklayıcı/açıklayıcı ve hem de doğrulayıcı/onaylayıcı faktör analizi kullanılmıştır.

Verilerin Analizi

Hazırlanan denemelik ölçek formu 2014–2015 eğitim öğretim güz yarıyılında Kafkas üniversitesi Sınıf Öğretmenliği, Türkçe öğretmenliği, Sosyal Bilgiler Öğretmenliği ve Eğitim Bilimleri (PDR) bölümünde öğrenim gören 206 öğrenciye uygulanmıştır. Yapılan ilk pilot uygulama sonucunda elde edilen ölçek formları arasında eksik/hatalı ya da rastgele doldurulan ve z puanlarına göre yapılan eleme sonucunda 180 ölçek ile araştırmaya devam edilmiştir. Ölçekteki maddeler “kesinlikle katılmıyorum”, “katılmıyorum”, “kararsızım”, “katılıyorum”, “kesinlikle katılıyorum” şeklinde derecelendirilmiştir. Olumlu maddeler “kesinlikle katılmıyorum” seçeneğinden başlamak üzere 1’den 5’e doğru; olumsuz maddeler ise, “kesinlikle katılmıyorum” seçeneğinden başlamak üzere 5’den 1’e doğru puanlanmıştır. Pilot uygulamada bir cevaplayıcının alacağı en düşük puan 34 ve alacağı yüksek puan ise 170 olarak hesaplanmıştır. Ölçeğin ne amaçla hazırlandığını gösteren bir yönerge ile cevaplama seçenekleri eklenerek taslak ölçek formu oluşturulmuştur. Ölçek yapılmadan önce öğrencilerin yapacakları işaretlemelerin doğru veya yanlış yanıt olmadığı ve her öğrencinin kendi düşünce ve görüşünü içtenlikle yansıtması gerektiği vurgulanmıştır.

Taslak ölçek formunda yer alan tutum maddelerine 194 öğretmen adayının verdiği cevaplar bilgisayar ortamına girilerek cevaplayıcıların hem madde düzeyinde hem de toplam düzeyinde puanları hesaplanmıştır. Uç değerlere sahip olan 14 ölçek araştırmadan çıkartıldıktan sonra geriye kalan 180 öğretmen adayından elde edilen veriler üzerinden, maddelerin çarpıklık ve basıklık değerleri kontrol edilmiş ve Şencan (2005)’e göre normallik sayılıtsı için kabul edilebilir sınırlar (Çarpıklık < 2 ve Basıklık < 7) içerisinde oldukları görülmüştür (Akt. Çokluk, Şekercioğlu ve Büyüköztürk, 2014: 199). Bunun yanında Kolmogorov-Smirnov testi ile ölçeğin normal dağılım gösterip göstermediği açıklanmaya çalışılmıştır. Akbulut (2011)’e göre “n sayısının 30 ve üzeri olduğu araştırmalarda Kolmogorov-Smirnov test sonucuna bakılması gerektiğini n sayısının 30’un altında olduğu zaman Shapiro-Wilks testinin sonucuna bakılması gerektiğini önerir” (Akt. Seçer, 2013: 25). “Anlamlılık düzeyinin (Sig.) 0.05’den daha küçük bir değer olması, incelenen değişkenin dağılımının normal dağılımdan anlamlı bir şekilde farklı olduğunu gösterir” (İslamoğlu ve Alnaçık, 2013: 264). Bu bilgilere dayanarak dağılımın normal dağılıma uygun olduğunu söylenebilir (Kolmogorov-Smirnov Sig.= 0.061).

Araştırmanın örnekleminin uygunluğu test etmek için Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) ve Barlett Sphericity testi kullanılabilir (Çokluk, Şekercioğlu ve Büyüköztürk, 2014). Ayrıca “verilerin, faktör analizi için uygunluğu Kaiser Meyer Olkin (KMO) katsayısı ve Bartlett (Sphericity) küresellik testi ile incelenebilir. Faktörleştirilebilirlik için KMO’nun 0.60’dan yüksek çıkması beklenilir. Hesaplanan ki-kare istatistiğinin anlamlı çıkması, veri matrisinin uygun olduğunun bir göstergesidir” (Büyüköztürk, 2014: 136). Araştırmada elde edilen değerler Kaiser Meyer Olkin = 0.855, Bartlett's Test of Sphericity= 2341.713, df= 561, p= 0.000 şeklindedir. Bu bilgiler ışığında elde edilen değerlerin anlamlı olduğu söylenebilir.

“Analiz sonuçları açısından iki yöntem arasında genellikle ihmal edilebilir farkların olması ve daha kolay yorumlanabilir olması nedeniyle sosyal bilimlerde ölçek geliştirmede sıklıkla dik döndürme tercih edilmektedir. Dik döndürme tekniklerinden en sık kullanılan varimax ve quartimax’dır” (Büyüköztürk, 2014: 136). Araştırmanın faktör desenini belirlemek amacıyla temel bileşenler analizi ve döndürme yöntemi olarak ise dik döndürme yöntemlerinden varimax kullanılmıştır.

Ölçeğin Güvenirlik Çalışmasının Yapılması

Ölçekten elde edilen puanların içtutarlılık açısından güvenilirliğinin test etmek amacıyla her bir maddenin düzeltilmiş toplam madde korelasyonları, cronbach alfa güvenirlik katsayısı, her maddenin alt-üst %27 gruplarının madde ortalama puanları arasındaki ilişkisiz t testi, testin iki yarı güvenirliği Spearman-Brown korelasyon değeri ve Guttman Split-Half değeri hesaplanmıştır.

BULGULAR

1. Özel Gereksinimli Bireylere Yönelik Tutum Ölçeğinin Açımlayıcı Faktör Analizine İlişkin Bulgular

Öğretmen adaylarının, özel gereksinimli bireylere yönelik tutumlarını belirlemek amacıyla hazırlanan ölçeğin faktör desenini belirlemek için döndürülmemiş temel bileşenler analizi uygulanmıştır. Bu analiz sonucunda ölçeğin, öz değeri 1'den büyük olan 9 faktörde toplandığı ve 9 faktörün varyansa yaptığı katkının ise %62.351 olduğu görülmüştür. Ancak 9 faktörün hem her birinin varyansa yaptıkları katkı hem de Scree Plot grafiği incelendiğinde ilk üç faktörün varyansa önemli bir katkı yaptığı görülmüştür. Ölçeğin faktör yapısının belirlenmesinde; "1) faktör yük değerinin, 0.45 ya da daha yüksek olması 2) İki yük değeri arasındaki farkın en az 0.10 olması 3) Her bir faktörün öz değerinin en az 1 olması" (Büyüköztürk, 2014: 134-135) dikkate alınmıştır. Bu bilgilere dayanılarak yapılan açımlayıcı faktör analizi sonucunda, yukarıdaki ölçütlere uymayan ve anlam/içerik açısından birbiri ile tutarlı olmayan toplam 21 madde (1.,2., 3., 5., 7., 9., 12., 13., 14., 17., 20., 22., 23., 26., 28., 29., 30., 31., 32., 33. ve 34. maddeler) ölçekten çıkarılarak faktör analizi yinelenmiştir. Yapılan açımlayıcı faktör analizi sonucunda ölçeğin, 3 faktörlü 13 maddeden oluştuğu belirlenmiştir. "tutum ölçekleri geliştirilirken, ölçülmek istenen tutumun değişik boyutlarını içerecek sayı ve ayrıntıda tutum maddesi hazırlanır. Bu sayı, çoğu zaman, 6 ile 24 arasında değişir" (Karasar, 2010: 141). 13 madde için yinelenen AFA sonuçları Tablo 2'da gösterilmiştir:

Tablo 2:

"Özel Gereksinimli Bireylere Yönelik Tutum" Ölçeği Açımlayıcı Faktör Analizi Bulgular:

Maddeler	Faktör Ortak Varyansı	Faktör I	Faktör II	Faktör III	Düzeltilmiş madde toplam korelasyonları
16.Televizyonda özel gereksinimli bireylerle ilgili bir programla karşılaşsam onu sonuna kadar izlerim.	.667	.807			.573
15.Özel gereksinimli bireyler ile ilgili yayınları takip ediyorum.	.545	.713			.495
19.Özel gereksinimli bireylerle ilgili yapılan yenilikleri takip etmekten hoşlanıyorum.	.607	.703			.627
11.Başkaları ile özel gereksinimli bireyler hakkında sohbet etmekten hoşlanırım.	.473	.622			.507
18.Özel gereksinimli bireylerle ilgili bir etkinlik yapmak isterim.	.508	.583			.605
21.Özel gereksinimli bireylere toplumda gereken önemin verilmesi için gerekirse ücret talep etmeden çalışabilirim.	.379	.551			.478
24.Toplumdaki herkese özel gereksinimli bireyler konusunda bilgilendirici bir takım etkinliklerin yapılması gerektiğini düşünüyorum.	.759		.860		.433
25.Kitle iletişim araçlarında özel gereksinimli bireylere daha fazla yer verilmesi gerektiğini düşünüyorum.	.713		.776		.533
27.Özel gereksinimli bireylerin eğitimleri hakkında bir şeyler öğrenmek benim için önemlidir.	.692		.742		.581
10.Öğretmen olduğumda özel gereksinimli öğrencilerin sınıfta olması ihtimali beni korkutur.	.567			.727	.447
8.Özel gereksinimli çocuklardan birinin öğretmeni olabileceğimi düşününce öğretmen olmak istemiyorum.	.566			.719	.329
4.Özel gereksinimli bireye sahip olan ailenin çocuğuna nasıl davrandığıyla ilgilenmem.	.546			.716	.428
6.Tercih hakkı verilirse sınıfta özel gereksinimli öğrenci istemem.	.595			.670	.486
Özdeğer		4.723	1.588	1.307	
Varyans açıklama oranı (%) = 58.592 (Toplam)		36.328	12.214	10.050	
Cronbach Alfa=		.803	.812	.712	

Not: .45'un altındaki faktör yük değerleri gösterilmemiştir.

Öğretmen adaylarının, özel gereksinimli bireylere yönelik tutumlarını belirlemek amacıyla hazırlanan ölçeğinin faktör yükleri .551 ile .860 arasında değişmektedir. Yukarıdaki açıklamaya bakılarak yük değerlerinin araştırma kapsamına dâhil edilmesi gereken maddeler olduğunu söyleyebiliriz. Üç faktörün varyansa yaptığı katkının %58.592 olduğu görülmektedir. Scherer, Wiebe, Luther ve Adams (1988)'e göre, "Sosyal bilimlerde yapılan analizlerde %40 ile %60 arasında değişen varyans oranları kabul edilmektedir" (Akt. Tavşancıl, 2014: 48). Bu çerçevede, tanımlanan faktörlerin toplam varyansa yaptığı katkının (%58.592) yeterli olduğu görülmektedir. Yapılan AFA sonucunda 13 maddeden meydana gelen, 3 faktörlü bir yapıya sahip olan ölçekte maddelerin faktörlere dağılımı içerik açısından analize tabi tutulmuş ve faktörler isimlendirilmiştir. Birinci faktörde bulunan 6 madde öğretmen adaylarının özel gereksinimli bireylere yönelik ilgi ve zevk almalarından dolayı **beğeni** olarak isimlendirilmiştir. İkinci faktörde yer alan 3 madde ise öğretmen adaylarının özel gereksinimli bireyler ile ilgili daha fazla etkinlik yapılması, kitle iletişim aracında daha fazla yer verilmesi ve özel gereksinimli bireylerin eğitim hakkında bir şeyler öğrenmenin önemli olduğunu düşünmesi özel gereksinimli bireylere yönelik duyarlılıklarını gösterdiğinden **duyarlılık** boyutu olarak isimlendirilmiştir. Üçüncü faktörde bulunan 4 madde ise öğretmen adaylarının, özel gereksinimli öğrencileri sınıflarında olması ihtimalinin onları korkutması, özel gereksinimli çocukların öğretmeni olmak istememeleri, tercih hakkı verilirse onları sınıflarında istememeleri ve özel gereksinimli çocuklara sahip ailenin çocuğuna nasıl davrandığı ile ilgilenmemelerinden dolayı **olumsuz tutum** boyutu olarak isimlendirilmiştir.

2. Özel Gereksinimli Bireylere Yönelik Tutum Ölçeğinin Doğrulayıcı Faktör Analizine İlişkin Bulgular

Açımlayıcı faktör analizinde elde edilen üç faktörlü yapıyı test etmek amacıyla Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA) yapılmıştır. Yapılan ilk DFA sonucunda üç boyutlu yapıya ilişkin uyum iyiliği indeksleri (Şimşek, 2007; Meydan ve Şeşen, 2011 ve Bayram, 2011)'den Akt. Seçer, 2013: 152, Çokluk, Şekercioğlu ve Büyükoztürk, 2014: 272 ve Akt. Çelik ve Yılmaz, 2013: 39'a iyi/mükemmel ya da kabul edilebilir indexleri Tablo 3'de gösterilmiştir:

Tablo 3:

"Özel Gereksinimli Bireylere Yönelik Tutum" Ölçeği Doğrulayıcı Faktör Analizi Bulgular:

Uyuşma İstatistikleri	"Özel Gereksinimli Bireylere Yönelik Tutum" Ölçeği Uyum Değerleri	İyi/Mükemmel Uyum	Kabul Edilebilir Uyum
χ^2	101.41	$0 \leq \chi^2 \leq 2sd$	$2sd \leq \chi^2 \leq 3sd$
(χ^2 / sd)	1.636	$0 \leq \chi^2 / sd \leq 2$	$2 \leq \chi^2 / sd \leq 3$
RMSEA	0.060	$0 \leq RMSEA \leq 0.05$	$0.05 \leq RMSEA \leq 0.08$
GFI	0.92	$GFI \leq 0.90$	$0.85 \leq GFI \leq 0.90$
AGFI	0.88	$0.90 \leq AGFI \leq 1$	$0.85 \leq AGFI \leq 0.90$
RMR	0.044	$0.0 \leq RMR \leq 0.05$	$0.05 \leq RMR \leq 0.08$
Standardized RMR	0.055	$0 \leq SRMR \leq 0.05$	$0.05 \leq SRMR \leq 0.10$ (
IFI	0.95	$IFI \leq 0.95$	$IFI \leq 0.90$
CFI	0.95	$0.95 \leq CFI,$ $1 = CFI$	$0.90 \leq CFI$
NNFI	0.93	$0.95 \leq NNFI,$	$0.90 \leq NNFI$

Yukarıdaki tabloya göre doğrulayıcı faktör analizi sonuçları ile ilgili olarak Şimşek, 2007; Meydan ve Şeşen, 2011 ve Bayram, 2011'e göre NNFI kabul edilebilir uyum içerisinde olup GFI, RMR ve IFI mükemmel uyum içerisinde (Akt. Seçer, 2013: 152); χ^2 ve χ^2 / sd değerleri iyi uyum içerisinde, RMSEA, AGFI ve Standardized RMR indexleri kabul edilebilir uyum içerisinde olduğu (Akt. Çelik ve Yılmaz, 2013: 39) ve CFI değeri mükemmel uyum içerisinde (Çokluk, Şekercioğlu ve Büyükoztürk, 2014: 272).

3. Özel Gereksinimli Bireylere Yönelik Tutum Ölçeğinin Güvenirliğine İlişkin Bulgular

Ölçekten elde edilen puanların içtutarlılık açısından güvenirliliğini test etmek amacıyla;

- 1) Her bir maddenin düzeltilmiş toplam madde korelasyonları,
- 2) Cronbach alfa güvenilirlik katsayısı,
- 3) Her maddenin alt-üst %27 gruplarının madde ortalama puanları arasındaki ilişkisiz t testi,
- 4) İki yarı test güvenirliliği Spearman-Brown korelasyon değeri ve Guttman Split-Half değeri hesaplanmıştır.

3.1) Her Bir Maddenin Düzeltilmiş Toplam Madde Korelasyonları: Madde Toplam Korelasyonlarının 0.329 ile 0.627 arasında değiştiği görülmektedir (Tablo 2). Düzeltilmiş madde-toplam korelasyonlarının her madde için .30'un üzerinde olması beklenir (Pallant, 2001). Bununla beraber madde toplam puan korelasyonu ile ilgili olarak “madde-toplam korelasyonu 0.30 ve daha yüksek olan maddelerin bireyleri iyi derecede ayırt ettiği, 0.20-0.30 arasında kalan maddelerin zorunlu görülmesi durumunda teste alınabileceği veya maddenin düzeltilmesi gerektiği, 0.20'den daha düşük maddelerin ise teste alınmaması gerektiği söylenilebilir” (Büyüköztürk, 2014: 183). Ölçeğin üç altölçeğinde yer alan maddelerin düzeltilmiş madde-toplam korelasyonları hesaplanmış ve bu katsayı değerinin tüm maddeler için .30'un üzerinde olduğu görülmüştür.

3.2) Cronbach Alfa Güvenirlilik Katsayısı: Tablo 4'te “özel gereksinimli bireylere yönelik tutum” ölçeğinin Cronbach α güvenilirlik değerleri verilmiştir.

Tablo 4:

Faktörler ve Ölçeğin Bütününe Ait Alfa Güvenirlilik Katsayıları

	Beğeni	Duyarlılık	Olumsuz Tutum	Ölçeğin Bütünü
Madde sayısı	6	3	4	13
Cronbach α	.803	.812	.712	.841

Alfa katsayısına bağlı olarak ölçeğin güvenilirliği “ $0.00 \leq \alpha < 0.40$ ise ölçek güvenilir değil, $0.40 \leq \alpha < 0.60$ ise ölçeğin güvenilirliği düşük, $0.60 \leq \alpha < 0.80$ ise oldukça güvenilir ve $0.80 \leq \alpha < 1$ ise yüksek derecede güvenilir bir ölçektir” (Kayış, 2014: 405). Bu bilgiye dayanılarak 1. ve 2. faktörün “yüksek derecede güvenilir” olduğu ve 3. faktörün ise “oldukça güvenilir” olduğu görülmüştür. Ölçeğin bütününe ise “yüksek derecede güvenilir” olduğunu söyleyebiliriz.

3.3) Her maddenin alt-üst %27 gruplarının madde ortalama puanları arasındaki ilişkisiz t testi: Araştırmanın bu aşamasında madde analizi çalışması yapılmıştır. Ölçeğin madde analizi için, alt ve üst %27'lik dilimleri içerisinde yer alan (N=49) öğretmen adaylarının toplam puan ortalamaları ve her maddeye ilişkin aldıkları puanlar ilişkisiz t testi ile incelenmiştir. Elde edilen sonuçlar Tablo 5'te sunulmuştur.

Tablo 5:

Alt-Üst %27'lik Grupların İlişkisiz t Testi Sonuçları

	Grup	N	\bar{X}	SS	t değeri
M4	Üst	49	4.8163	.48620	5.597*
	Alt	49	3.8367	1.12448	
M6	Üst	49	4.8367	.47201	9.225*
	Alt	49	3.2653	1.09498	
M8	Üst	49	4.8367	.51425	5.061*
	Alt	49	4.0816	.90914	
M10	Üst	49	4.7755	.68512	7.167*
	Alt	49	3.5510	.98025	
M11	Üst	49	4.8980	.30584	10.934*
	Alt	49	3.2041	1.04042	
M15	Üst	49	4.0204	1.01015	9.369*
	Alt	49	2.2653	.83605	
M16	Üst	49	4.6327	.66752	10.990*
	Alt	49	2.8571	.91287	
M18	Üst	49	4.8776	.33120	8.744*
	Alt	49	3.5102	1.04328	
M19	Üst	49	4.8571	.40825	12.202*
	Alt	49	3.2449	.82993	
M21	Üst	49	4.7143	.57735	8.337*
	Alt	49	3.3673	.97241	

M24	Üst	49	4.9592	.19991	6.678*
	Alt	49	4.2857	.67700	
M25	Üst	49	4.9388	.24223	8.068*
	Alt	49	4.1224	.66560	
M27	Üst	49	5.0000	.00000	9.939*
	Alt	49	3.9388	.74744	

*p<0.5

Tablo 5'e göre ölçekte yer alan 13 maddenin t değerlerinin anlamı olduğu ($p<.05$) görülmüştür. Bunun yanında alt ve üst grupta yer alan öğretmen adaylarının madde puanlarının aritmetik ortalamalarının ise üst grupta yer alan öğretmen adayları lehine olduğu belirlenmiştir. Elde edilen bu sonuca göre "Özel Gereksinimli Bireylere Yönelik Tutumları" nı belirlemek amacıyla hazırlanan ölçeğinin ölçek maddelerinin öğretmen adaylarını ayırt ettiği söylenebilir.

3.4) İki yarı test güvenilirliği Spearman-Brown korelasyon değeri ve Guttman Split-Half değeri: "Testin maddelerinin tek-çift, ilk yarı-sonyarı veya yansız olarak iki eş yarıya ayrılarak testin iki yarısı arasındaki ilişkiden hareketle Spearman Brown formülü kullanılarak testin tamamı için hesaplanan korelasyon katsayısı ile açıklanır. Testi yarılama yöntemi olarak da bilinen iki yarı test güvenilirliği, elde edilen test puanları arasındaki tutarlılığı gösterir" (Büyüköztürk, 2014: 182). Ölçeğin iki yarı test güvenilirlik çalışması, Kafkas Üniversitesi Eğitim Fakültesinde öğrenim gören 180 öğretmen adayı üzerinde yapılmıştır. Ölçeğin iki yarı test güvenilirlik çalışması Tablo 6'da özetlenmiştir.

Tablo 6:

Ölçeğin İki Yarı Test Güvenirlik Çalışması Bulguları

	Cronbach's Alpha	Madde sayısı	Spearman-Brown	Guttman Split-Half
Kısım 1	.734	7	.772	.751
Kısım 2	.799	6		

Spearman Brown formülüyle hesaplanan iki yarı test güvenilirliği .772 ve Guttman Split-Half tekniği kullanılarak yapılan iki yarı test güvenilirliği de .751 olarak hesaplanmıştır.

SONUÇ VE TARTIŞMA

Bu çalışmadaki temel amaç öğretmen adaylarının özel gereksinimli bireylere yönelik tutumlarının belirlenmesinde kullanılacak güvenilir ve geçerlik düzeyi yüksek olan bir ölçek geliştirmektir. Öğretmen adaylarının özel gereksinimli öğrencilere yönelik tutumlarını ortaya çıkarmak amacıyla "özel gereksinimli bireylere yönelik tutum" ölçeği geliştirilmeye çalışılırken ilk olarak ilgili literatür taraması yapılarak 39 madde yazılmış ve daha sonra uzman görüşüne sunulmuştur. Uzman görüşünden sonra 34 maddeye indirilen taslak ölçek formu Kafkas Üniversitesi Eğitim Fakültesinin değişik bölümlerde öğrenim görmekte olan 180 öğretmen adayına uygulanmıştır. Bu uygulamadan elde edilen ölçme sonuçlarına dayalı olarak yapılan analizler sonucunda nihai ölçek 13 maddeden oluşmuştur. Ölçeğin yapı geçerliliği belirlemek amacıyla, açımlayıcı ve doğrulayıcı faktör analizinden yararlanılmıştır.

Ölçek, açıklanması gereken yapıya ilişkin toplam varyansın %58.592'sini açıklamaktadır. Bu açıklama oranı yüksek düzeyde bir oran olarak kabul edilebilir. Scherer, Wiebe, Luther ve Adams (1988)'e göre, "Sosyal bilimlerde yapılan analizlerde %40 ile %60 arasında değişen varyans oranları kabul edilmektedir" (Akt. Tavşancıl, 2014: 48).

Açımlayıcı faktör analizi sonucuna göre, öğretmen adaylarının özel gereksinimli öğrencilere yönelik tutumlarını ortaya çıkarmak amacıyla hazırlanan ölçekte yer alan maddelerin üç faktör altında toplanan bir yapıya sahip olduğu görülmektedir. Bu yapının doğruluğunu test etmek amacıyla Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA) kullanılmıştır. Analiz sonucunda; χ^2/sd 1.636, RMSEA 0.060, SRMR 0.055, NNFI 0.93, CFI 0.95, GFI 0.92, AGFI 0.88 ve IFI 0.95 olarak tespit edilmiştir. Analiz sonuçları ölçeğin kabul edilebilir ve mükemmel uyum değerlerine sahip olduğunu göstermektedir.

Ölçme aracının güvenilirliğine ilişkin olarak yapılan analiz sonucunda her bir maddenin düzeltilmiş madde toplam korelasyon değerleri, Cronbach Alfa katsayısı, her maddenin alt-üst %27 gruplarının madde ortalama puanları arasındaki ilişkisiz t testi, iki yarı test güvenilirliği Spearman-Brown korelasyon değeri ve Guttman Split-Half değeri hesaplanmıştır. Ölçekteki her bir maddenin düzeltilmiş madde toplam korelasyon değerlerinin

0.30'dan yüksek olduğu görülmüştür. Beğeni ve duyarlılık boyutlarının “yüksek derecede güvenilir”, olumsuz tutum boyutunun “oldukça güvenilir” ve ölçeğin bütününe ise “yüksek derecede güvenilir” olduğu görülmektedir.

Öğretmen adaylarının özel gereksinimli öğrencilere yönelik tutumlarını ortaya çıkarmak amacıyla hazırlanan “özel gereksinimli bireylere yönelik tutum” ölçeği (1) Beğeni, (2) Duyarlılık, (3) Olumsuz tutum boyutlarını içermektedir. Bu ölçek öğretmen adaylarının çeşitli değişkenlere göre özel gereksinimli bireylere yönelik tutumlarının incelenmesinde kullanılabilir.

KAYNAKÇA

- 2916 Sayılı Özel Eğitime Muhtaç Çocuklar Kanunu (1983), T.C. Resmi Gazete, 18192, 15 Ekim 1983.
- 573 Sayılı Özel Eğitim Hakkında Kanun Hükmünde Kararname (1997), T.C. Resmi Gazete, 23011, 06 Haziran 1997.
- Altunışık, R., Coşkun, R., Bayraktaroğlu, S. & Yıldırım, E. (2012). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri SPSS Uygulamalı*. Sakarya: Sakarya Yayıncılık.
- Avramidis, E., Bayliss, P. & Burden, R. (2000). Student Teachers' Attitudes Towards The Inclusion Of Children With Special Educational Needs In The Ordinary School. *Teaching And Teacher Education*, 16, 277-293.
- Batu, E. S. (1998). *Özel Gereksinimli Öğrencilerin Kaynaştırıldığı Bir Kız Meslek Lisesindeki Öğretmenlerin Kaynaştırmaya İlişkin Görüş ve Önerileri*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.
- Batu, S., Kırcaali-İftar, G. & Uzuner, Y. (2004). Özel Gereksinimli Öğrencilerin Kaynaştırıldığı Bir Kız Meslek Lisesindeki Öğretmenlerin Kaynaştırmaya İlişkin Görüş ve Önerileri. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 5 (2) 33-50.
- Baykoç Dönmez, N. (2010). Özel Gereksinimli Çocuklar ve Özel Eğitim. (Editör: Baykoç, N.), *Öğretmenlik Programları İçin Özel Eğitim* (ss. 13-26). Ankara: Gündüz Yayıncılık.
- Bayram, N. (2013). *Sosyal Bilimlerde SPSS İle Veri Analizi*. Bursa: Ezgi Kitapevi.
- Bek, H., Gülveren, H. & Başer, A. (2009). Sınıf Öğretmeni Adaylarının Kaynaştırma Eğitimine Yönelik Tutumlarının İncelenmesi. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(2), 160-168.
- Büyüköztürk, Ş. (2014). *Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. & Demirel, F. (2008). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Casarez, L. Stevens, T., Oginga Siwatu, K. & Cain, D. W. (No Date). Preservice Teachers' Attitudes Toward Students With Disabilities: A Study Of Candidates Enrolled In Teacher Preparation Programs. Web: <http://2013csotteconference.weebly.com/uploads/1/2/3/8/12386384/1e-casarez-csotte.pdf> (27.04.2015)
- Cavkaytar, A. & Diken, İ. H. (2012). *Özel Eğitim-1 'Özel Eğitim ve Özel Eğitim Gerektirenler'*. Ankara: Vize Yayıncılık.
- Çelik, H. E. & Yılmaz, V. (2013). *LISREL 9.1 İle Yapısal Eşitlik Modellenmesi*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Çokluk, Ö., Şekercioğlu, G. & Büyüköztürk, Ş. (2014). *Sosyal Bilimler İçin Çok Değişkenli İstatistik SPSS ve LISREL Uygulamaları*. Ankara: Pegem Akademi.
- Dalğar, G. (2011). *Okulöncesi Öğretmenlerinin ve Okulöncesi Öğretmen Adaylarının Kaynaştırmaya İlişkin Görüşlerinin Karşılaştırılması*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Burdur.
- Dolapçı, S. (2013). *Öğretmen Adaylarının Öz-Yeterlilik Alguları ve Kaynaştırma Eğitimine Bakış Açıkları*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Fırat, T. (2014). Farklı Eğitim Kademelerinde Görev Yapacak Öğretmen Adaylarının Kaynaştırmaya Yönelik Tutumlarının İncelenmesi. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* Issn: 1308-9196, Sayı: 18, 597-628.
- Gökdere, M. (2012). Sınıf Öğretmenleri ile Sınıf Öğretmeni Adaylarının Kaynaştırma Eğitimine Yönelik Tutum, Endişe ve Etkileşim Düzeylerinin Karşılaştırmalı İncelemesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 12(4), 2789-2806.
- Gözün, Ö. & Yıkımsı, A. (2004). Öğretmen Adaylarının Kaynaştırma Konusunda Bilgilendirilmelerinin Kaynaştırmaya Yönelik Tutumlarının Değişimindeki Etkililiği. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 5 (2), 65-77.
- Güleryüz, B. (2014). *Sınıf Öğretmenlerinin ve Sınıf Öğretmeni Adaylarının Kaynaştırma Eğitimine İlişkin Görüşlerinin Belirlenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Bülent Ecevit Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Zonguldak.
- Güven, E. & Çevik, D. B. (2011). Müzik Öğretmeni Adaylarının Kaynaştırmaya İlişkin Görüşlerinin Belirlenmesine Yönelik Bir Çalışma (Balıkesir Üniversitesi Örneği). *2nd International Conference on New Trends in Education and Their Implications*. ISBN: 978-605-5782-62-7, 98-104. www.iconte.org
- İslamoğlu, H. & Alnaçık, Ü. (2013). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri*. İstanbul: Beta Yayıncılık.

- Kayış, A. (2014). Güvenilirlik Analizi. (Editör: Kalaycı, Ş.), *SPSS Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri*. (ss. 404-409). Ankara: Asil Yayın Dağıtım.
- Karasar, N. (2010). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Kayhan, N., Şengül, A. & Akmeşe, P.P. (2012). İlköğretim Birinci ve İkinci Kademe Öğretmen Adaylarının Kaynaşturmaya İlişkin Görüşlerinin İncelenmesi. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 1(3) ISSN: 2146-9199.
- Kuzu, S. (2011). *Öğretmen Adaylarının Kaynaştırma Eğitimine Yönelik Tutumları ve Öz Duyarlılık Düzeylerinin Karşılaştırılması*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Lynn Cagney, T. (2009). Attitudes Of General Education Teachers Toward Including Students With Special Needs. Master Of Science, Iowa State University, Ames, Iowa.
- Orel, A., Zerey, Z. & Töret, G. (2004). Sınıf Öğretmeni Adaylarının Kaynaşturmaya Yönelik Tutumlarının İncelenmesi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 5(1), 23-33.
- Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği (2006), T.C. Resmi Gazete, 26184, 31 Mayıs 2006.
- Özgür, İ. (2013). *Engelli Çocuklar ve Eğitimi Özel Eğitim*. Adana: Karahan Kitapevi.
- Özkan Yaşaran, Ö. (2009). *Normal Gelişim Gösteren Öğrencilerin Özel Gereksinimli Bireylerin Sosyal Kabullerini Sağlamada Kaynaşturmaya Hazırlık Etkinliklerinin Etkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Özyürek, M. (2013). *Engellilere Yönelik Tutumların Değiştirilmesi*. Ankara: Kök Yayıncılık.
- Pallant, J. (2001). *SPSS Survival Manual: A Step By Step Guide To Data Analysis Using SPSS For Windows (Versions 10 and 11)*. Philadelphia: Open University Press.
- Sarı H. & Bozgeyikli, H. (Tarihsiz). Öğretmen Adaylarının Özel Eğitime Yönelik Tutumlarının İncelenmesi: Karşılaştırmalı Bir Araştırma. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 183-204.
- Sazak-Pınar, E. & Güner-Yıldız, N. (2013). Öğretmenlerin Özel Gereksinimli Olan ve Olmayan Öğrencilerin Akademik ve Sosyal Davranışları için Kullandıkları Onaylama ve Onaylamama Davranışlarının İncelenmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri, Educational Sciences: Theory & Practice - 13(1)*, 541-556.
- Seçer, İ. (2013). *SPSS ve LISREL İle Pratik Veri Analizi*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Tavşancıl, E. (2014). *Tutumların Ölçülmesi ve SPSS ile Veri Analizi*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Türkiye İstatistik Kurumu (2014). Web: <http://www.tuik.gov.tr/UstMenu.do?metod=temelist> (27.04.2015)
- Uysal, M., Öztürk, H. & Dös, İ. (2013). *Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Ünal, F. (2010). *Kaynaştırma Uygulamasının Yapıldığı Sınıflardaki, Öğretmen, Normal Gelişim Gösteren Öğrenci ve Engelli Öğrenci Velilerinin Kaynaşturmaya Yönelik Tutumları*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.

EXTENDED SUMMARY

Purpose of this research is to develop a valid and reliable attitude scale to measure their attitudes toward individuals with special needs of teacher candidates. For this purpose, the relevant literature review was made. As a result of this, the 39-items in the items pool were formed. Draft scale was presented to expert opinion and necessary adjustments that considering feedback obtained from the experts was made. 34 items draft scale form after the expert opinion was formed. Draft scale form was applied in the fall semester of 2014-2015 academic years. Draft scale form was applied to 180 teacher candidates that Kafkas University studying in Classroom Teaching, Turkish Teaching, Social Studies Teaching and Educational Sciences section. The validity study of research was made in two stages. As a first content validity and then construct validity was tested. Expert opinion was taken for the content validity. Within scope of the validity study, exploratory and confirmatory factor analysis over results obtained from pilot application was performed. The results of the exploratory factor analysis shown that consisted of 13 items in three factors the of attitudes scale toward individuals with special needs. It was determined that factor load values ranged between .551 to .860 and 58.592% of the total variance explained. The result of exploratory factor analysis was showed that have construct validity of the data collection tool. The result of made exploratory factor analysis, the distribution factors of the items was analyzed in terms of content and the factors were named. 3 items located in the first factor have been named as liking. 7 items located in the second factor have been named as sensitivity toward individuals with special needs. 5 items located in the third factor have been named as negative attitude toward individuals with special needs. Confirmatory Factor Analysis (CFA) was used to test the results of AFA analysis. According to as a result of made Confirmatory Factor Analysis (CFA), compliance index values were found that NNFI=0.93; IFI=.95; CFI=.95; RMSEA= .060; GFI=.92; AGFI= .88; RMR= .044; SRMR= 0,055. When these index values is compared with critical values, Confirmatory Factor Analysis (CFA) compliance index values is seen to verify the three-factor structure as a result of exploratory factor analysis. Reliability analysis was made to test the reliability of the scale. The result of Made Reliability analysis Cronbach's alpha internal consistency coefficient for the whole scale was determined as .841. Reliability

coefficient which relating the three subscales of scale was calculated, for first factor as .803, for second factor as .812, for third factor as .712. These results have shown that negative attitude subscales “fairly reliable”; liking, sensitivity and the whole scale “extremely reliable”. Unrelated t testi was applied between item average scores of the lower-upper %27 group of each item. Spearman-Brown correlation values and Split-Half values for two half test reliability have been calculated. Spearman Brown correlation value as .772 and Guttman Split-Half the values as .751 were found. Lastly, corrected total substance correlations of each item were calculated. It has been seen that corrected total substance correlations of each item ranged between .329 to .627. As a result of the analysis, prepared scale can be said to be valid and reliable instrument to determine attitudes toward individuals with special needs of teacher candidate. When is analyzed related literature, it has been seen that a number of studies related to individuals with special needs. In addition to these studies, it is thought to contribute the education field of prepared study which attitudes scale development studies toward individuals with special needs. Therefore, It is considered contribute to special education field of attitude scale development studies towards the individuals with special needs of teacher candidates.